

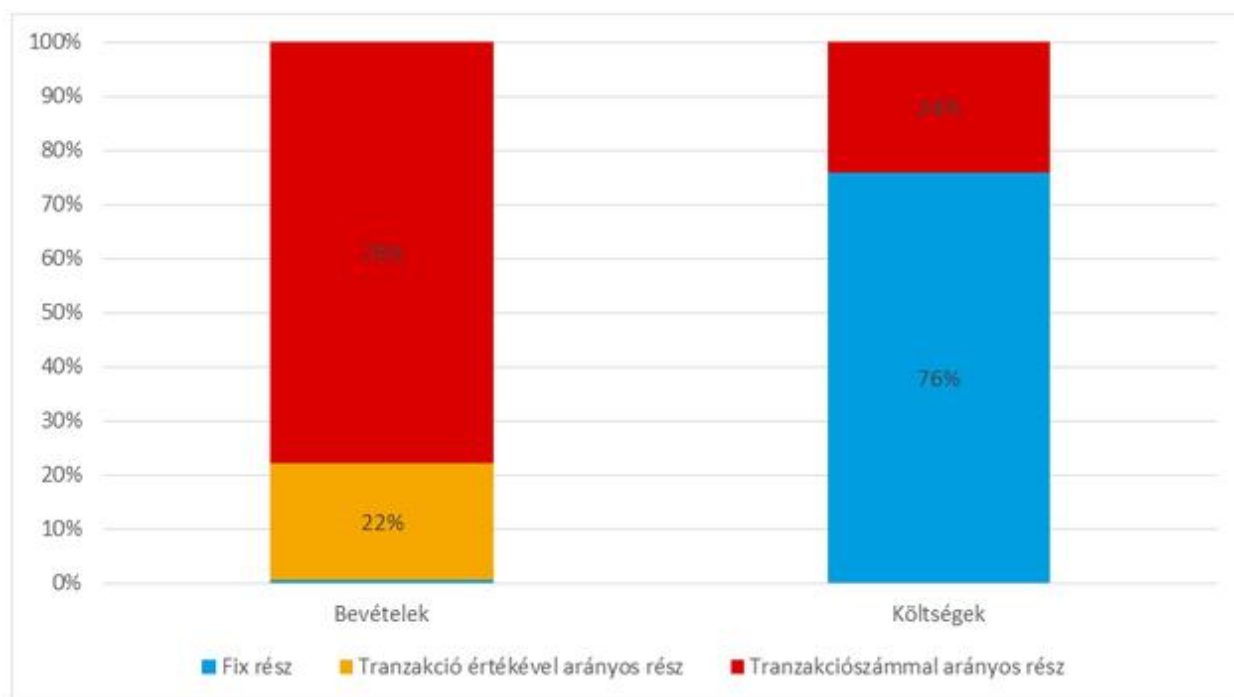
Kajdi László – Sin Gábor – Varga Lóránt A lakossági pénzforgalom árazási problémái 2.

A pénzforgalmi szolgáltatásokat közvetlenül terhelő díjak számottevően befolyásolják a fogyasztók fizetési szokásait. Az árazásnak ezért kiemelt szerepe van az elektronikus fizetési módok használatában, és ezáltal a drágább készpénzhasználat visszaszorításában, valamint az adóelkerülés és a feketegazdasággal szembeni küzdelemben. Közelmúltban publikált [tanulmányunkban](#) részletesen elemeztük a hazai és európai bankok árazási gyakorlatát, aminek keretében nem csupán a fogyasztókat terhelő költségek szintjét vizsgáltuk, hanem azt is, hogy azok milyen szolgáltatásokhoz kapcsolódóan, és milyen szerkezetben kerülnek meghatározásra. Négyrészes cikksorozatunk [első részében](#) bemutattuk, hogy a magyar lakossági ügyfelek relatív pénzforgalmi költségei nemzetközi összehasonlításban magasak. Ebben a cikkben azt vizsgáljuk, hogy milyen kedvezőtlen árazási szerkezeti sajátosságok figyelhetők meg a hazai bankszektorban.

Az átutalásokhoz kapcsolódó banki bevételek jelenlegi szerkezete jelentősen eltér a banki működési költségek szerkezetétől. Az MNB részletes, a szektor összes szereplőjére kiterjedő adatokkal rendelkezik a pénzforgalmi szolgáltatás nyújtásából, ezen belül pedig az átutalásokból származó banki bevételekről. Utóbbiak esetében a fix jellegű, vagyis egy-egy időszakra, jellemzően egy hónapra vagy egy évre előre rögzített összegű bevételek elhanyagolható mértékűek, és a tranzakciókhoz kapcsolódó bevételek (az ügyfelek szempontjából díjtételek) a meghatározók. A lakossági átutalásokhoz kapcsolódó bevételek több mint 60 százaléka, a pénzügyi tranzakciós illeték (PTI) hatásától megtisztítva pedig 22 százaléka ráadásul a más országokban gyakorlatilag egyáltalán nem alkalmazott értékalapú árazás szerint kerül kiszabásra.

A banki költségek mintegy háromnegyede ezzel szemben nem függ a tranzakciós forgalomtól, körülbelül negyedük pedig a tranzakciók számával arányos (jellemzően degresszíven, azaz egységnyi növekedés a tranzakciók számában az egységnyinél kisebb mértékű emelkedést eredményez költségoldalon). Az átutalások számához kapcsolódó banki költségek arányát 2019-től tovább csökkenti, hogy a GIRO elszámolóház a bankok által fizetendő elszámolásforgalmi díjakat már nem tranzakciónként, hanem csomag-jelleggel, előre rögzített összegben állapítja meg. A hazai lakossági ügyfelekre vonatkozó jelenlegi, tranzakciókhoz kötődő díjazás tehát nincs összhangban a bankok átutalások lebonyolításához kapcsolódó költségeinek szerkezetével.

1. ábra: Pénzforgalmi szolgáltatók bevételi és költségszerkezete az átutalások esetében tranzakciós illetékek korrigálva

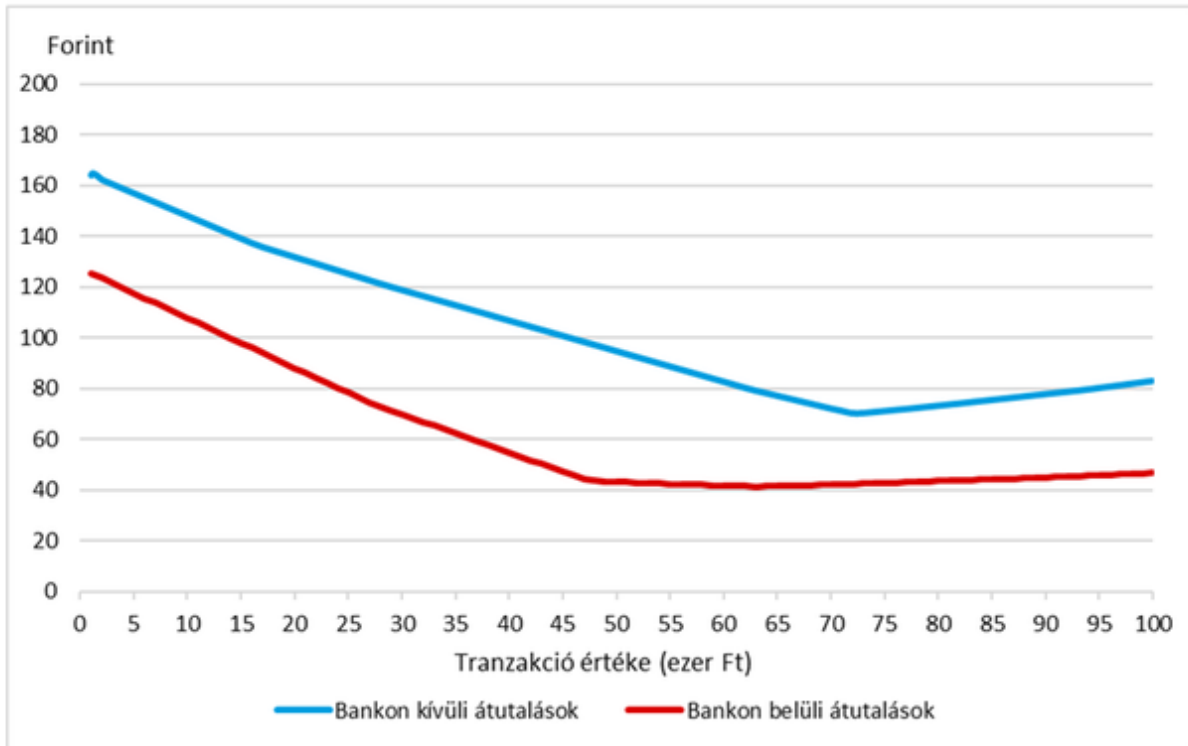

Forrás: MNB, bevételek: Pénzforgalmi táblakészlet; költségek: Dr. Turján A. – Divéki É. – Keszy-Harmath Z. – Kóczán G. – Takács K. (2011): *Semmi sincs ingyen: A főbb magyar fizetési módok társadalmi költségének felmérése*. MNB-tanulmányok 93.

A hazai bankok ezen túlmenően még mindig széles körben alkalmaznak minimumdíjakat, ami miatt a lakossági fogyasztók által leggyakrabban indított kisösszegű átutalások banki díjterhelése rendkívül magas, nagymértékben hátráltatva az elektronikus fizetési módok terjedését. Az átutalások érték szerinti megoszlásáról a teljes forgalom közel 80 százalékát kitevő, bankok közötti lakossági és vállalati tranzakciók esetében állnak rendelkezésre adatok. Ez alapján az átutalások több mint fele 30 ezer forint alatti összegben történik. Fontos megjegyezni, hogy a 2019-ben induló azonnali fizetés még tovább növelheti a legkisebb összegű átutalások részarányát, mivel szinte minden fizetési helyzetben az alacsonyabb átlagos összegű készpénzes fizetések alternatívája lehet.

A legkisebb összegű átutalások díjterhelése ugyanakkor rendkívül magas: egy tízezer forintos tranzakció átlagos banki díjterhelése (a tranzakciós illeték hatását kiszűrve) közel duplája egy 100 ezer forintos átutalásénak. Ez egyértelműen annak a következménye, hogy a bankok előszeretettel alkalmaznak minimumdíjakat, amelyek az általunk vizsgált számlacsomagok esetében átlagosan nagyjából 50-70 ezer forintos átutalási összegig drágítják meg jelentősen a tranzakciókat. Miközben a nemzetközi adatfelvételünk alapján a minimumdíjak egyáltalán nem jellemzők Európában, a magyar bankok kondíciós listáiban nagyon gyakran megjelenik ez a tétel.

2. ábra: Kisértékű átutalások ügyfélszámmal súlyozott, tranzakciós illetékekkel korrigált, tranzakciónkénti átlagos díjterhelésének alakulása a tranzakció értéke szerint

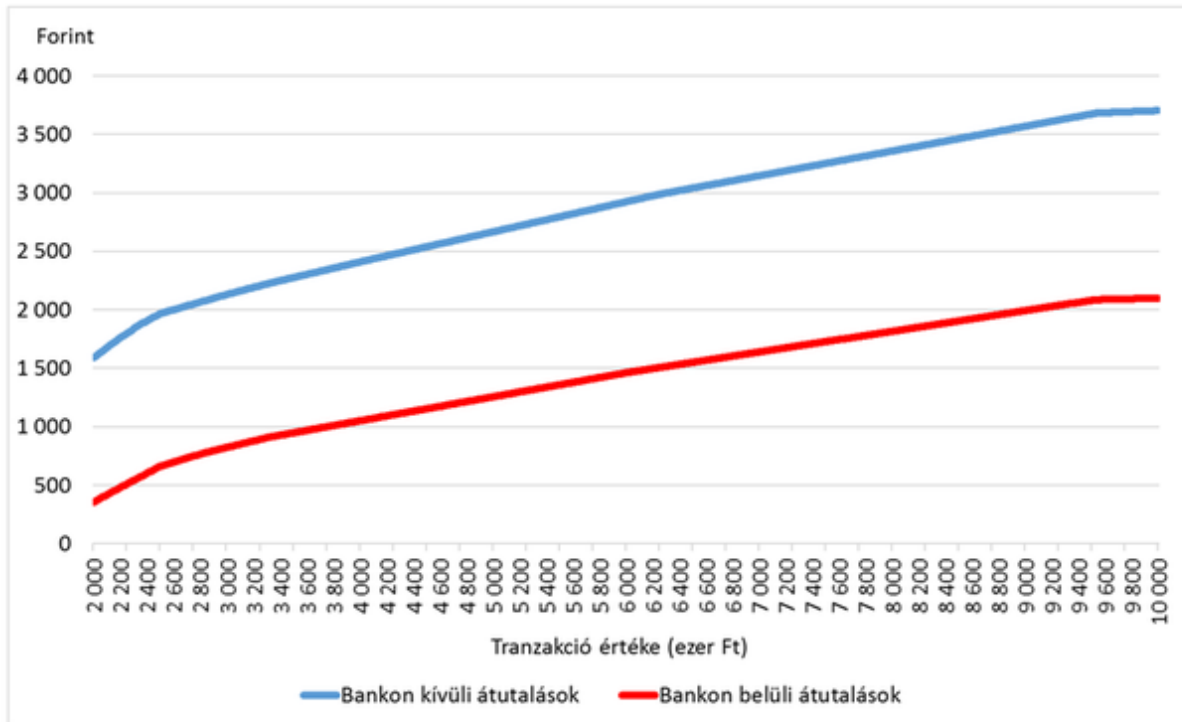

Forrás: MNB

További problémát jelent a hazai árazási szerkezetben az értékarányos díjak alkalmazása, ami a nagyobb összegű átutalások esetében rendkívül magas, több ezer forintos díjakat okoz. Az értékarányos árazás hatásának elemzéséhez megvizsgáltuk, hogy az ilyen díjtételeket tartalmazó számlacsomagok tranzakciós illeték nélküli átlagos díjterhelése hogyan alakul a legnagyobb összegű átutalások esetén, amelyek leginkább tartós fogyasztási cikkek, gépjárművek, ingatlanok vásárlása esetén merülnek fel a lakosság körében. A bankon kívüli átutalások esetében ez 33 vizsgált számlacsomag 3,1 millió ügyfelét, a bankon belüli tranzakciónál 29 számlacsomag közel 3,5 millió ügyfelét érintette, azaz a vizsgálatba bevont ügyfelek több mint kétharmadát.

A tranzakciók összegének emelkedésével jól látható a folyamatos átlagdíj-emelkedés a több ezer forintos átlagos díjterhekig. Nagy összegű utalások esetén egyes - ezen szempontból - kiugróan drága számlacsomagoknál a díjterhelés akár a rendkívül magas, több tízezer forintos értéket is elérheti. Ez a fajta árazás azért különösen indokolatlan, mert a bankok költsége gyakorlatilag egyáltalán nem függ attól, hogy egy lebonyolított átutalás összege például ezer vagy tízmillió forint. Az országon belüli tranzakciók értékarányos árazása ugyancsak magyar sajátosság, a nemzetközi gyakorlatban nem találunk hasonló példát.

3. ábra: Értékarányos átutalási díjtételeket alkalmazó számlacsomagok ügyfélszámmal súlyozott, tranzakciós illeték nélküli átlagos tranzakciónkénti díjterhelése a tranzakció értéke szerint

Forrás: MNB

A fent bemutatott példák arra világítanak rá, hogy a magyar bankok árazásában számos olyan szerkezeti sajátosság lelhető fel, amely egyrészt nemzetközileg egyáltalán nem vagy kevéssé jellemző, másrészt a hazai pénzforgalom további fejlődése szempontjából kedvezőtlen. A lakossági ügyfelek általában a tranzakciók számával vagy értékével arányos díjakkal szembesülnek, azaz minden egyes elindított átutalás többletköltséget okoz számukra. A leggyakoribb, és a készpénzes fizetések elektronizálása szempontjából legfontosabb kisösszegű lakossági átutalások terhei a széles körben alkalmazott minimumdíjak miatt aránytalanul magasak, míg az értékarányos díjak a nagyobb összegű tranzakciók költségeit növelik meg indokolatlan mértékben. Az MNB adatai egyúttal arra engednek következtetni, hogy mindezeket a speciális, hazai árazási sajátosságokat a bankok költségszerkezete sem indokolja.

A cikksorozat következő részében azt fogjuk elemezni, hogy az előzőekben bemutatott árazási jellemzők milyen problémát jelentenek a hazai pénzforgalom fejlődése tekintetében, és e probléma súlya miért nőhet számottevően a közeljövőben.

„Szerkesztett formában megjelent a *Portfolio.hu* oldalon 2019. március 19-én.”